

Covid-19 Pandemisinin, Yaşam Kalitesine, İşletmelerin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Etkileri: İstanbul İkitelli Organize Sanayi Örneği

(The Effects of the Covid-19 Pandemic on the Quality of Life and the Occupational Health and Safety Practices of Businesses: The Case of Istanbul İkitelli Organized Industry)

Funda DOĞAN ^a Süleyman ŞİMŞEK ^b

^a İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye. fundadogan@stu.aydin.edu.tr

^b İstanbul Aydın Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, İstanbul, Türkiye. suleymansimsek@aydin.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi İş Sağlığı ve Güvenliği Yaşam kalitesi İşbirliği	Amaç – Bu çalışmanın amacı; Covid-19 pandemisinin işletmelerde, yaşam kalitesine, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına etkilerinin tespit edilmesidir. Yöntem – Bu çalışmada yöntem olarak, kavramsal kısmında tümden gelim yöntemi ve uygulama kısmında niceliksel yöntemlerden, sebep ve sonuç ilişkilerinin analiz edilmesi amacıyla “ilişkisel tarama” modeli esas alınacaktır ve anket katılımcılar basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenecektir. Anketlerden elde edilen verilere; SPSS istatistik programı yardımıyla “güvenirlilik analizi, frekans analizi, t testi ve tek yönlü varyans, korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır. Bulgular – Covid-19’un, çalışanların yaşam kalitesini artırmalarına ve iş sağlığı ve güvenliği sistemindeki gelişmelere olumlu yönde etkisi olmuştur. Diğer yandan Covid-19 çalışanların; “İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyi” ve “İş Sağlığı, Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişimi” üzerinde olumsuz etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Tartışma – Türkiye’de faaliyet gösteren işletmeler Covid 19 Pandemi sürecinden önemli derecede etkilenmiştir. Pandemi sebebiyle yürürlüğe giren yeni yasalar işletmelerin ve toplumun yaşamında önemli değişikliklere neden olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda yeni gelişmelerin olacağı beklenmektedir (Tuna ve Çelen, 2020: 2710). Bu kapsamda, Pandemi 19 sürecinde işletmelerin iş sağlığı, güvenliği alanında yapması gereken birçok yenilik ve değişim söz konusudur. Dolayısıyla bu çalışma Pandemi 19 sürecinde muhtemel değişikliklere karşı işletmelerin alacağı önlemlerin neler olabileceği, mevcut olumsuzlukların nasıl önenebileceği, küresel bazda alınan yeniliklerin neler olabileceği ile ilgili konuların araştırılmasına yönelik olup, alana yararlı bilgiler sunabileceği düşünülmüştür.
Gönderilme Tarihi 15 Mayıs 2022 Revizyon Tarihi 24 Temmuz 2022 Kabul Tarihi 30 Temmuz 2022	
Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi	

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Keywords: Covid-19 Pandemic Occupational Health and Safety Quality of life Cooperation	Purpose – The aim of this study; It is the investigation of the effects of the Covid-19 pandemic on the quality of life, occupational health and safety practices of businesses. Design/Methodology/Approach – The method in this research will be based on the deductive method in the conceptual part and quantitative methods in the application part, the "relational screening" model in order to analyze the cause and effect relationships, and the survey participants will be determined by simple random sampling method. The data obtained from the surveys; With the help of SPSS statistical program, reliability analysis, frequency analysis, t test and one-way variance, correlation and regression analyzes applied. Results – Covid-19 has a positive effect on the quality of life and the occupational health and safety criteria of employees, on the other hand, the impact of Covid-19 on the quality of life has a negative effect on the awareness and consciousness levels of employees about occupational health and safety, and Covid-19 it has been determined that the effect of. Discussion – Businesses operating in Turkey have been significantly affected by the Covid 19 Pandemic process. The new laws that came into force due to the pandemic have caused significant changes in the life of businesses and society, and it is expected that there will be new developments in line with the developments (Tuna and Çelen, 2020: 2710). In this context, there are many innovations and changes that businesses need to make in the field of occupational health and safety during the Pandemic 19 process. Therefore, this study is aimed at investigating the issues related to the measures to be taken by the enterprises against possible changes in the Pandemic 19 process, how to prevent the current negativities, what the innovations can be on a global basis, and it is thought that it can provide useful information to the field.
Received 15 May 2022 Revised 24 July 2022 Accepted 30 July 2022	
Article Classification: Research Article	

Önerilen Atf/Suggested Citation

Doğan, F., Şimşek, S. (2022). Covid-19 Pandemisinin, Yaşam Kalitesine, İşletmelerin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Etkileri: İstanbul İkitelli Organize Sanayi Örneği, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (3), 2290-2308.

1. GİRİŞ

İşletmelerin varlığını sürdürebilmesi ve küreselleşen rekabet piyasasında başarı sağlayabilmeleri için çalışanların yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Dünyada birçok ülkeye yayılan covid-19 küresel salgınının olumsuz etkileri bir taraftan artarken, diğer taraftan ülkeler ekonomilerinde meydana gelen olumsuzlukları önlemek ve yenilikler yaparak iyileştirme çalışmalarını sürdürmektedirler. Birçok ülkede; işletmeler, çalışanlar, sivil toplum kuruluşları, dernekler ve siyasi güç bir araya gelerek meydana gelen olumsuzlukları birlikte çözüme yoluna gitmektedirler. Diğer taraftan tek pazar haline gelen dünyada, sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarının oluşturulması, kaliteli mal ve hizmet üretimi, insan kaynaklarının korunması ve müşteri memnuniyeti sağlanması hayati bir öneme sahiptir. Bu yüzden ülke çapında; sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarının oluşturulması, ekonomilerde verimliliğin sağlanması, istihdamı devam ettirilmesi, işletmelerin varlığını sürdürebilmesi için iş sağlığı güvenliği politikalarının ekonomide meydana gelen

İşletmelerin istihdam ettikleri iş gücünü, motive etmeleri, yenilikçi pek çok fikirlerin ileri sürülmesini teşvik etmeleri, rekabet başarılarını artırmakta ve sürekliliği sağlayabilmektedir (Şahin, 2021: 1457).. Bir başka anlatımla, işletmelerin en temel hedefi katma değer sağlamak ve kar sağlayarak faaliyetlerini sürdürmektir. Bunun için de işletmeler üretim faktörlerini optimum şartlarda bir araya getirerek müşterilerin talep ve beklentilerini en üst seviyede karşılamaya çalışmaktadır. Her üretimin veya sunulan hizmetin göreceli olarak içerisinde barındırdığı çeşitli faktörler bulunmakta ve bunlar da işletmeden işletmeye farklılıklar göstermektedir. İşletmeler açısından değişken olan tüm bu faktörler ise konjonktürel dünya koşullarına göre döne-dönem farklılıklar göstermektedir. Bir dönemde üretim için girdi son derece önemli iken, başka bir dönemde işçilik, kalite, sermaye ve ya teknoloji ön plana çıkabilmekte ve oluşan bu farklılıklara uyum gösterebilme ve uygulamaya geçme süreçleri, işletmeler arası rekabeti ve bu rekabet sonucunda işletmelerin piyasadaki payını belirlemektedir (Şimşek ve Çelik, 2018: 310).

Son yıllarda tüm ülkeler açısından çalışanların önemi bütün işletmeler için artmaktadır, bu yüzden de çalışanların her koşulda fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklarını korumak tüm işletmeler için son derece önemli bir role sahiptir. Rekabetin gittikçe arttığı piyasalarda ulusal ve uluslararası şirketler çalışanlarının haklarını daha fazla korumak ve tüm çalışanlarının çalışma koşullarını iyileştirmek için çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak uluslararası örgütler (ILO, WHO, AB, vb.) iş sağlığı ve güvenliği alanında asgari şartları belirlemekte ve yasal alt yapının oluşmasına destek vererek sürecin en iyi şekilde ve sistematik olarak yönetilmesine çalışmaktadır (Tatlı, Eğitmiş ve Zümrüt, 2021: 1256).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de İSG açısından en tehlikeli ve yüksek riskli alanlardan birisi; yaşanan pandemi koşulları nedeni ve insan sağlığı için stratejik önemi dolayısıyla sağlık sektörüdür. Ancak, son zamanlarda alınan tüm tedbirlere rağmen, yasal yetersizlikler, dikkatsizlik, önemsememe, yeterli olmayan kontrol gibi bazı sebepler dolayısıyla iş kazaları veya meslek hastalıklarında ciddi oranda bir artış meydana gelebilmektedir. Ayrıca alınan tedbirlerin ve yapılan tüm iyileştirici uygulamaların çalışanlar üzerinde ne derece etkili ve verimli olduğu ile çalışanların alınan bu tedbirlerden ne derece memnun kaldıkları, onların iş hayatlarına ne gibi olumlu etkileri olduğu ve bunlardan ne derece tatmin oldukları ile ilgili tam olarak netleştirilemeyen problemler de bulunmaktadır (Tatlı, vd., 2021: 1256). Bu kapsamda ilgili taraflara bilimsel önerilerin sunulabilmesi ve sağlık alanındaki hizmetlerde iyileşmelerin sağlanmasına destek verilebilmesi amacıyla araştırmanın problemleri; Covid-19 işletmelerin yaşam kalitesini ve iş sağlığı-güvenliği faaliyetlerini etkiler mi ve Covid-19, işletmelerin yaşam kalitesi ve iş sağlığı-güvenliği faaliyetleri arası ilişkide; demografik özelliklerin katılımcılar arasında istatistiksel açıdan fark oluşmasına etkisi var mıdır? şeklinde belirlenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu kısımda, iş sağlığı ve güvenliği ve Covid-19 Pandemisinin etkileri ile ilgili kavramlara yer verilmiştir.

2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği

İş sağlığı; çalışan bireylerin başta çalışma koşulları ve iş görme edini mi esnasında kullanmış oldukları her türlü araç ve gerecin doğuracağı tehlikeler ile tüm risklerden arındırılmış bir ortamda huzurlu ve güvenli bir şekilde çalışmasını sağlamak için yapılması gerekenleri ifade etmektedir (Demircioğlu ve Centel, 2010: 155). Diğer bir ifadeyle iş sağlığı; sadece işyeri ve burada çalışanlar ile sınırlandırılmayan; işletmenin yürütmüş olduğu tüm faaliyetlerden bir şekilde etkilenen çalışanların, ziyaretçilerin, müşterilerin ya da halkın yani

kısaca tüm kesimlerin yürütülen bu faaliyetlerden etkilenmesini en aza indirecek aynı zamanda sistematik olarak yürütülen tüm çalışmalardır. Dar anlamı ile iş sağlığı bireylerin çalışırken ve sadece işyeri ile sınırlı olacak şekilde karşılanacakları bütün riskleri ortadan kaldırmayı ya da en azından bu riskleri azaltmayı hedefleyen ve sistematik bir şekilde multidisipliner olarak yürütülen tüm çalışmaların bütünüdür (Şen, 2015: 124).

Sağlık sadece bedensel bir iyilik hali içinde olmak değildir. Sağlıklı olmanın bedensellik dışında ruhsal ve sosyal boyutları da bulunmaktadır. Tüm dünyaca da kabul görmüş bir tanımlama ile sağlık “Sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil aynı zamanda beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir huzur ve iyilik halidir” demektir (DSÖ Anayasası, 2010). Tüm bu kavramlar üzerinde duran ve çalışanların bedensel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde olmasını sağlamak için yürütülen multidisipliner çalışmaların bütününe ise iş sağlığı ve güvenliği denmektedir (Tiryaki, 2011: 5).

İSG, çalışan her bir bireylerin çalışma koşulları içerisinde karşılaşacak olduğu her türlü engel ve tehlikelerden arındırılmış ya da ortaya çıkmış bulunan bu olumsuz şartların en aza indirilmiş olduğu bir ortamda çalışabilmesini ve bunun için de teknik ya da idari olarak neler yapılması gerektiğini anlatır. İş Güvenliği ise işin yürütümü esnasında çalışanların karşılaşabilecek olduğu tüm tehlikelerin ortadan kaldırılması veya en azından azaltılması için işverene rehberlik ederek başta kanunlar ile getirilen yükümlülükler ve teknik ya da idari konularda yapılması gerekenler hakkında destek olur (Demircioğlu ve Centel, 2010: 154-155).

Çalışanların sağlık ve güvenlikten yoksun bir ortamda bulunmaları ve bu nedenle de sağlıksız birey haline gelmelerinin işletmeler ve toplumsal açıdan maliyetleri çok fazladır. Çalışanlar için işyerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili yapılan tüm iyileştirmeler ise çalışanların sosyal yaşamları açısından çok önemlidir (Arslan, 2014: 767). Her ne kadar yasalar tarafından zorunlu kılınsa da İSG ile ilgili tüm önlemleri almak en nihayetinde işverenin yararına bir durumdur. İşverenlerin yasalar neticesinde karşılaşacak oldukları yaptırımlar düşünüldüğünde ise bu durum dolaylı maliyetleri engellemek açısından da son derece önemlidir (Eyrenci, vd., 2019: 361).

Çalışanlar görevlerini yerine getirmek ve üzere işyerlerinde yasalar tarafından da belirlenmiş olan çalışma şartlarına bağlı kalmak koşulu ile görevlerini en iyi şekilde yapmak durumundadır. Ayrıca çalışanlar bu görevlerini yerine getirirken çalışma koşullarının getirdiği güçlüklerin yanında çalışma ortamından kaynaklanan çeşitli riskler ve meslek hastalıkları ile de mücadele etmek durumundadır (Balkır, 2012: 56). Bu nedenle, İSG ile ilgili yapılan ve proaktif bir yaklaşım sergileyen çalışmalar; sosyal ve fiziki tüm ortam koşullarının iyileştirilmesi temeli üzerine kurulmuştur. Tüm bu iyileştirmeler ise çalışanların maruz kaldıkları mesleki riskler neticesinde karşılaşacak oldukları sağlık sorunlarının tamamen ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi ile ilgilidir (Akkaya, 2017: 501).

Gerek yapılan bilimsel çalışmalar gerekse de gelişen teknolojiler ve ayrıca üretim tekniklerinin de sürekli olarak değişmesi ve çeşitlenmesi nedeni ile artık İSG ile ilgili yapılan tüm çalışmalar günden güne değişmekte, gelişmekte ve daha da iyi bir hale gelmektedir (Karaahmetoğlu, 2019: 89). Bu bağlamda yasalar işverenlere; çalışanları meslek hastalıkları ve iş kazası risklerine karşı korumak üzere ilgili önemli sorumluluklar ve çeşitli görevler yüklemiştir. İşverenler başta çalışanlar, alt yükleniciler ve ziyaretçileri de kapsayacak bir şekilde geniş bir yelpazede İSG ile ilgili tüm tedbirleri almak, uygulamak ve uygulatmak ayrıca kontrol etmek ve tüm tarafları en iyi şekilde koruyup kollamak zorundadırlar (Tatlı, vd., 2021: 1259).

2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Boyutları

WHO ve İLO çalışanlar ile ilgili İSG süreçlerini; “çalışanların fiziksel ve ruhsal kapasitelerinin artırılması, çalışanların yeteneklerine uygun işlerde çalıştırılması, çalışan bireylerin sağlıklarının korunması, oluşabilecek meslek hastalıklarının önceden tespiti ve gerekli tedavilerin vakit kaybetmeden yaptırılması, iş ve iş gören arasındaki uyumun sağlanması” yönünde yapılan bilimsel faaliyetler olarak tanımlamıştır (Oğan, 2014: 7-8).

Meydana gelen ya da gelebilecek olan iş kazası ve meslek hastalıklarının; başta çalışanlar olmak üzere işverenlere, ayrıca devlete, direkt ya da endirek olarak olumsuz birçok yansımaları ve maliyetleri bulunmaktadır. Gelişen teknoloji ve çeşitlenen çalışma koşulları ile iş görenlerin çalışma hayatı boyunca karşılaşacak oldukları iş kazası ve meslek hastalıkları artmakta ve İSG ile ilgili yapılan tüm çalışmaların önemi ise bu nedenle gün geçtikçe daha fazla ön plana çıkmaktadır. İnsani boyutları açısından düşünüldüğünde ise

İSG' nin tüm taraflarca üzerinde hassasiyetle durularak sorunların çözümüne yönelik çalışmaların vakit kaybetmeden ivedilikle ele alınması gerekmektedir (Aydın, vd., 2013: 28).

Proaktif bir yaklaşım ile iş kazası ve meslek hastalıkları önemli ölçüde engellenebilir. Burada unutulmaması gereken en önemli konu ortaya çıkan bu risklerin hızla ortadan kaldırılarak olası kayıpların engellenmesi için yapılacak çalışmalara tüm tarafların katılımının zorunlu olduğudur (Arseven, 2004: 15). İş sağlığı ve güvenliği konusunda alınabilecek yönetsel önlem ve tedbirleri Aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Süzek, 2000: 304);

1. İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetimsel Önlem ve Tedbirler: Başarılı ve etkin bir İSG yönetimi için işverenin bilimsel ve teknik gelişmelere uygun davranması ve sürekli olarak ta kendisini ve işletmesini bu bağlamda güncel tutması gerekmektedir (Sümer, 2018: 105-106). 6331 sayılı İSG kanunu işverenler, çalışanlar ve devlete bu konuda önemli yükümlülükler ve görevler yüklemiştir. Özellikle de pandemi vb. gibi olumsuz ortam koşullarında işverenlerin çalışanların sağlığını korumak üzere ekstra gayret göstermesi beklenir (Süzek, 2018: 871-872).

Pandemi koşullarında işverenler başta sosyal mesafenin korunması olmak üzere önleyici ekstra tedbirler almak zorundadırlar. Bunun için ise işverenler İSG profesyonelleri konunun uzmanlarından destek alarak çalışılan bölümlerdeki kişi sayılarını azaltacak tedbirler alabilirler ve bu konudaki iş düzeninin sağlanması veya yeni örgütlenmelerin ya da farklı önleyici uygulamaların hayata geçirilmesi işverenin yükümlülükleri ile sorumlulukları arasındadır (Şen, 2015: 134-136).

2. Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri: Görünür görünmez tehlikeli durumların varlığı ayrıca çalışanların güvensiz hareket ve davranışları bir araya gelerek işletmelerdeki iş kazası ve meslek hastalıklarının oluşmasına neden olmaktadır. İSG uygulamaları ve İSG yönetimi ise değişik birçok faktörü içinde barındırdığı için çok geniş kapsamlı ve multidisipliner bir olgudur. Etkin ve verimli bir şekilde verilmiş olan ayrıca çalışanlarında benimseyerek içselleştirmiş olduğu eğitimler ise kurum İSG kültürünün oluşturulması açısından çok önemlidir (Yenisarı, vd., 2019: 352). Bu kapsamda, verilecek olan eğitimler İSG kültürünün oluşmasında en önemli etkenlerin başında gelir. Etkin ve verimli bir şekilde verilen ayrıca çalışanlarında benimseyerek içselleştirmiş olduğu İSG eğitimleri iş kazaları ve meslek hastalıklarını ortadan kaldırmayı veya en azından azaltmayı amaçlayan bir gelişim ve değişim sürecidir. Bu yüzden iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunmak için alınacak en önemli tedbirlerin başında eğitim gelmektedir. İşverenler ise eğitim başta olmak üzere çalışanlarının İSG ile ilgili farkındalıklarını arttırmak için dergi, poster, takvim vb. gibi görsel ve işitsel olmak üzere çeşitli enstrümanlar kullanıp ödüllü yarışmalar düzenleyebilirler (Yenisarı, Mestav ve Öztürk, 2019: 353).

3. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları: İSG sürecinin en temel ve önemli parçası eğitim olup doğru metotlar kullanılarak proaktif bir yaklaşım tarzı ile verilecek olan eğitimler sayesinde çalışanların tehlikeli tutum ve davranışları engellenebilir. İşletmelerdeki İSG kültürünün oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanması için işverenler yasaların emredici hükümleri dışındaki tüm eğitimlere de önem vermelidirler (Güler, vd., 2018: 330). İSG başta olmak üzere işletmelerin her düzeydeki çalışanlarına yönelik vermiş bulunduğu tüm eğitimlerin ana amacı farkındalık yaratmaktır (Akpınar, 2018: 22).

İSG söz konusu olduğunda ise alınan eğitimler ile bilinçlendirilen çalışanlar en temel önceliğin sağlığı korumak olduğunu öğrenmektedir (Süzek, 2000: 306). İSG eğitimlerinde en temel unsur çalışanların İSG' ne bakış açısının olumlu yönde değiştirilmesidir. Böylelikle iş kazası ve meslek hastalıklarından uzak bir çalışma ortamı içerisinde bulunan tüm çalışanların motivasyonları yükselir ve performansları artar. İşe yeni başlayan personellerin eğitimi ise ayrıca çok önemli bir konudur, işin ilk başında verilen İSG eğitimleri çalışanların kurum güvenlik kültürüne adapte olmasını kolaylaştırır ve güvensiz olan alışkanlıklarını terk ederek güvenli bir çalışma metodunu benimsemelerini sağlar (Çelik, vd., 2019: 378).

4. İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim: Her konuda olduğu gibi İSG' nin temelinde de tüm paydaşlar arasında kurulmuş olan etkili ve verimli bir iletişim yatmaktadır. Öncelikle yönetim ve çalışanlar arasında başlayan, zamanla da bir domino etkisi ile diğer çalışanlar, tedarikçiler, ziyaretçiler ve en nihayetinde müşteriler ile kurulan etkili iletişim sayesinde; tüm taraflar için kurum güvenlik kültürüne yönelik önleyici ve gelişen bir İSG yaklaşım modeli sergilenebilir. Bir işletme içerisinde kişiler ve gruplar arasında arttırılan etkili iletişim sayesinde çalışanların tehlikeli hareket ve

davranışlarda bulunmasının sıklığı azaltılarak olası iş kazası ve meslek hastalıklarının yaşanmasının önüne geçilebilir (Vu ve De Cieri, 2015: 30).

2.3. Covid-19 Pandemisinin, İş Sağlığı Güvenliği ve Yaşam Kalitesine Etkileri

İlk kez 2019 yılının aralık ayında, Çin'in Wuhan kentinde, canlı hayvan pazarında ortaya çıkan Covid-19 salgını, kısa süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına alarak epidemik bir hal almıştır (Üstün ve Özçiftçi, 2020: 143). "Huanan Deniz Ürünleri ve Canlı Hayvan Toptan Satış Pazarı" adı verilen yerde; kümes hayvanları, yılan, yarası, dağ faresi gibi hayvanların satışı yapılmaktadır. Yapılan araştırmalara göre hastalığı atlatan bireylerin birçoğu da canlı hayvan pazarını ziyaret etmiş ya da ziyaret eden kişilerle temas içerisinde olmuştur (Min, vd., 2010: 2121). Pandeminin başlangıcında, vakanın görüldüğü hastalardan bir kısmı yaşamını yitirmiştir.

H5N1, HIV, H1N1, Ebola virüsü gibi birçok bulaşıcı hastalık, insanlık tarihi boyunca ortaya çıkmıştır. Ancak bölgesel düzeyde ortaya çıkan bu salgınlar, küresel boyutlara ulaşmış ve epidemik bir hal almıştır (Baker, 2015: 2). Dolayısıyla bu sorunların temelinde özellikle enfekte bireylerle etkileşime giren bireylerin bulunduğu ifade edilmektedir (Min, vd., 2010: 2121). Bunun sonucunda epidemiyolojistler, hekimler ve bilim insanlarından oluşan bir ekip, bulaşıcı patojenler ile oluşan Severe Acute Respiratory Syndrome SARS-CoV; 2002, Middle East Respiratory Syndrome MERS-CoV; 2012, influenza kuş (H5N1 Avian Influenza) gribi gibi binlerce insanın ölümüne neden olan ve solunum yolu hastalıklarında etken olan virüsleri, ortaya çıkan yeni tablodan dışlamış ve yeni bir hastalığın ortaya çıktığını belirterek, hastalığa "Coronavirüs", "Covid-19" adını verdiklerini duyurmuşlardır (Üstün ve Özçiftçi, 2020: 143).

Meksika bölgesinde yapılan bir araştırmaya göre; influenza salgını medyada geniş yer tutmaya başladıktan sonra bireylerin, belirsizlikler karşısında korku seviyeleri ve risk algıları, önemli düzeyde artış gösterirken, yaşam kaliteleri de aynı düzeyde düşmeye başlamıştır (Van Hoek, Underwood, Jit, Miller ve Edmunds'a göre (2011: 17030) global düzeydeki ruh hali, belirsizlikler ve korku, insanları sanki bir türbülantta sürükleniyormuş hissine sokmuştur. Tüm bu negatif hisler, aynı zamanda bireylerin uyku kalitesini de negatif yönlü etkilemeye başlamıştır (Xiao, vd., 2020: e923921). Sosyal karantina sürecinde bireylerin, hapsedilme hissi, rutin yaşamlarını kaybetme, başkalarıyla fiziksel ve sosyal açıdan teması azaltmaları neticesinde; başkalarından soyutlanma, sıkıntı ve hayal kırıklığına uğrama hislerinde artışlar yaşanmıştır., karantina sürecinin uzun olması, bireylerin kendileri ve aileleri için enfekte olabileceği korkusu, temel ihtiyaçlarını yeterli düzeyde tedarik etmemeleri, devlet ve sağlık çalışanları tarafından verilen bilgilerin net olmaması gibi nedenler, karantina döneminde stresin artmasına neden olmuştur (Brooks, vd., 2020: 912). Aynı zamanda sosyal izolasyon sebebiyle bireyler arasında ayrılık kaygısına ve stres düzeylerine bağlı olarak artan şiddet vakalarına neden olmuştur (Mazza, vd., 2020: 113046). Bu kapsamda Covid-19 süreci, küresel alanda günlük yaşamı değiştirmiş, bir belirsizlik ortamı oluşturmuş ve bu da bireylerde kaygı durumu oluşturmuştur. Aynı zamanda anksiyete bozuklukları da bireyler arasındaki iletişimin bozulmasına ve sosyal iletişimlerin azalmasına neden olmuştur (Xiao, 2020: 175).

Covid-19 salgınıyla birlikte, iş alanlarındaki ani azalışlar, iş sözleşmelerinin feshedilmesi, ücretsiz izinlerin yanı sıra uzaktan çalışma ve kısa vadeli çalışma sistemleri de uygulanmaya başlanmıştır. Nitekim zaman algısının yitirilmesiyle birlikte az çalışanla çok iş beklentisi ya da az zamanda çok iş beklentisi gibi durumlarla karşı karşıya kalan çalışanlarda, psikolojik tükenmişlik, iş stresi gibi durumlar oluşmaktadır. Aynı zamanda çalışma şeklinin değişmesi de çalışanlar arasında çatışmalara neden olmuştur (Mutaf, vd., 2021: 78). Daha önce bu derece büyüklükte bir salgının görülmemesi ve salgının küresel boyutta yayılmaya devam etmesi hem toplumun hem de devletlerin gelecek kaygısını artırmıştır. Nitekim insan merkezli sektörler de salgın sürecinin koordine edilmesinde başarılı olamamışlardır. Bunun yanı sıra salgının yayılımını önleyebilmek için ülke yönetimleri tarafından alınan önlemler, salgından korunmaya yardımcı olurken, işletme gelirlerinin düşmesine ve milyonlarca kişinin işsiz kalmasına da neden olmuştur (Özdemir, 2020: 223).

Karantina süreçlerinde; bireylerin günlük rutinlerinden uzak kalmaları, duygu durum değişikliği, hareketsiz yaşam sürmeleri, fiziksel aktivitelerin azalması, artan endişe ve duygu durumlarındaki değişiklikler nedeniyle yeme-içme isteğindeki artışlar, fiziksel sağlığın negatif yönlü etkilenmesine neden olmuştur (Eskici, 2020: 1-2). Çünkü, bulaşıcı hastalıkların meydana getirdiği tehdit algıları arttıkça, paniğe ve strese kapılan bireyler de normal davranışlarının dışına çıkmaktadırlar. Dolayısıyla pandemi süreçlerinin neden olduğu kriz

ve belirsizliklerin, psiko-sosyal ve duygusal etkileriyle nasıl başa çıkıldığı hem bireyler hem de toplum açısından önemli bir role sahip olmaktadır. (Beck, 1992: 144).

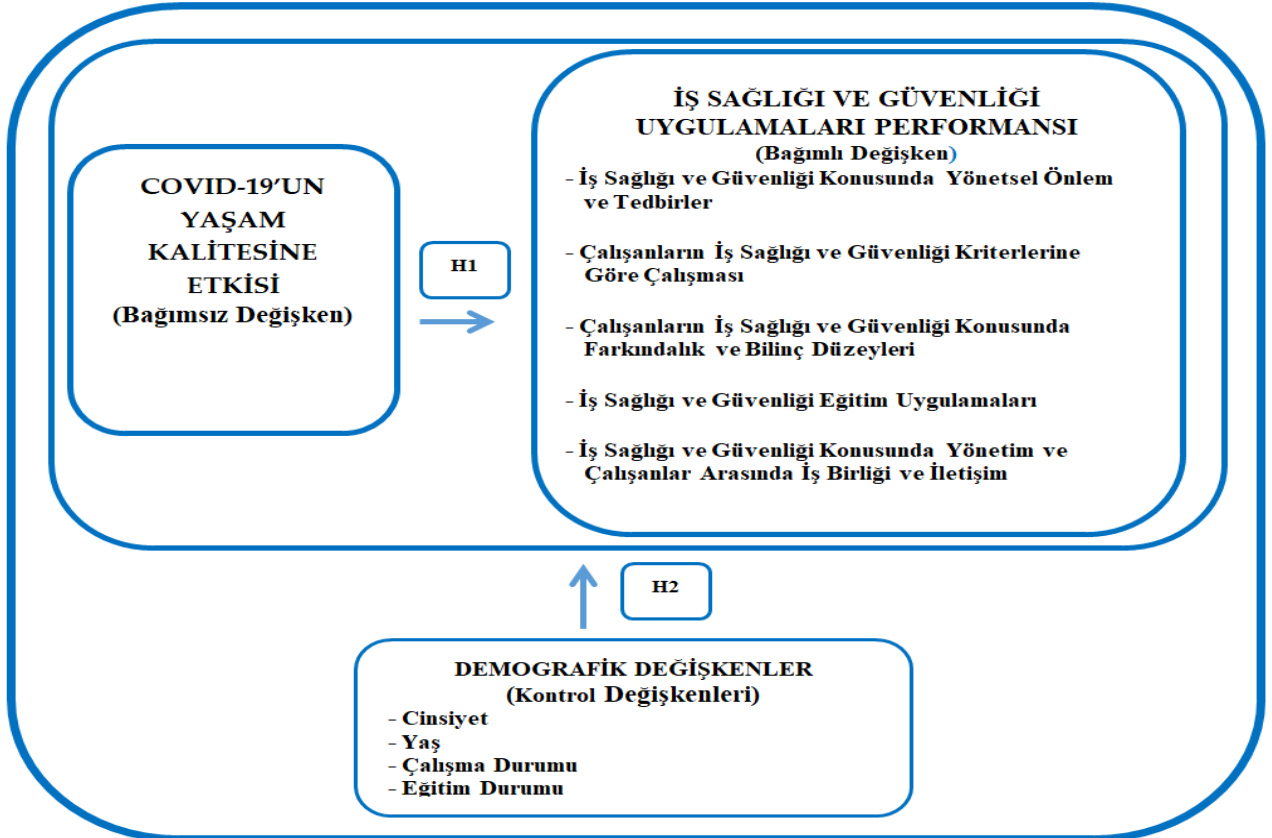
Covid-19 nedeniyle birçok iş yerinin kapanması, bireysel ve işletmeler için çalışan kişilerin ekonomik faaliyetlerine önemli oranlarda zorluklar getirerek, neredeyse iflas etmelerine neden olmuştur. Mal ve hizmet talebindeki düşüşler, girdi arzındaki azalmalar, belirsizliklerin artması, piyasadaki likidite sıkışıklığı ve bunlara bağlı olarak yatırımlar azalması ile işletmeler ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal mesafeye ilişkin yasaklar kaldırılmaya başlansa da belirsizlik durumu hala devam ettiği için, faaliyetlerini sürdüren girişimcilerin başa çıkmak zorunda olduğu sorunlar da devam etmektedir (Freund ve Garcia-Mora, 2020).

İşletme verimliliği: Covid-19 pandemisinin küresel alanda yayılmaya hızlıca devam etmesi, ülkelerin bazı kısıtlamalar getirmelerini ve önlemler almalarını zorunlu hale getirmektedir. Ancak bu kısıtlamalar, ekonomiyi neredeyse durma noktasına getirmekle birlikte küresel alanda durgunluğa, mal ve hizmet akışlarında kesintilere neden olmuştur (Carlsson-Szlezak, vd., 2020: 27). Nitekim uluslararası literatüre göre, Covid-19 pandemisinin neden olduğu küresel kriz nedeniyle 25 milyona yakın işin ortadan kalkacağı, bunun doğrultusunda milyonlarca insanın da işsiz kalacağı, bu nedenle Covid-19'un iş yaşamı üzerindeki etkilerinin derinden ve geniş kapsamlı olacağı belirtilmektedir (ILO, 2020a). Dolayısıyla hem işletmeler hem de işletme çalışanları, küresel durgunluk neden olduğu depresyon riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Buna göre Covid-19 sürecinin kontrol altına alınması, zarara uğrayan işletmelerin uzun vadedeki maliyetlerinin en aza indirilmesi ve çalışanların gelirlerinin korunması esas alınması gereken noktalardır. Ancak birçok tedbir alınmaya çalışılsa da uluslararası yardımlara ve daha güçlü uygulamalara gereksinim duyulmaktadır (ILO, 2020b).

3. YÖNTEM

Yöntem kapsamında, araştırmanı modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Şekil 1. Covid-19 Pandemisi sürecinde Yaşam Kalitesi (Bağımsız Değişken), İş Sağlığı-Güvenliği (Bağımlı Değişken) ve Demografik Değişkenler (Kontrol Değişkeni) Arasındaki İlişki için Teorik Model

Araştırmanın Ana Hipotezleri:

H1: Covid-19, yaşam kalitesini ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini etkiler.

H2: Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) **arasındaki ilişkide, demografik özellikler açısından katılımcılar arasında fark vardır.**

Araştırmanın Alt Hipotezleri:

H2a: Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) **arasındaki ilişkide, cinsiyet açısından katılımcılar arasında fark vardır.**

H2b: Yaş ile Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) **arasındaki ilişkide, yaş açısından katılımcılar arasında fark vardır.**

H2c: Çalışma Süresi ile Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) **arasındaki ilişkide, çalışma süresi açısından katılımcılar arasında fark vardır.**

H2d: Eğitim Durumu ile Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) **arasındaki ilişkide, eğitim durumu açısından katılımcılar arasında fark vardır.**

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, İstanbul İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, PİK Döküm Sanayi Sitesinde faaliyet sürdüren toplam 350 işletmede çalışmakta olan 2500 kişi oluşturmuştur. Dolayısı ile örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanarak, araştırmanın örneklem büyüklüğünün 333 kişi olmasının yeterli olacağı tespit edilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, 78). Ancak katılımcılara eksik veya geçersiz cevaplandırmalar olabileceği düşüncesiyle toplam 520 kişiye (İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 01.12.2021 tarihli ve 2021/12 sayılı kararı gereğince) 10.08.2021 ve 15.11.2021 tarihleri arasında anketler dağıtılmıştır. Dağıtılan anketlerden 44 adeti eksiklikleri nedeniyle iptal edilmiş ve geriye kalan 476 geçerli adet anket verileriyle analizler yapılarak çalışmanın raporu tamamlanmıştır. Araştırmada katılımcılarının belirlenmesinde ise evrende yer alan tüm katılımcıların eşit olarak seçilme şansına sahip olduğu basit tesadüfi örnekleme yönteminden yararlanılmıştır (De Vaus, 1990: 64).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın anketinin ilk bölümünde katılımcıların demografik bilgilerine yönelik sorular, ikinci bölümünde “İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performans Ölçeği” soruları ve “Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi” ölçeği soruları yer almıştır.

1. Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği (COV19-QoL_{TR})

Ölçek, Repiști ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe geçerlik güvenirliği analizi Sümen ve Adibelli (2021) tarafından yapılmış ve Cronbach’s Alfa katsayısı 0.856 çok güvenilir olarak bulunmuştur. COV19-QoL_{TR} ölçeğini katılımcılar beşli Likert tipte (1-kesinlikle katılmıyorum – 5-kesinlikle katılıyorum) ve kişilerin duygu ve düşüncelerini değerlendirmiştir.

1. İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performans Ölçeği

Üngüren ve Koç (2015: 137) tarafından geliştirilen ve 31 maddeden oluşan ölçeğin, beş alt boyutu; “İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetimsel Önlem ve Tedbirler”, “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması”, “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri”, “İş Sağlığı

ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları” ve “İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim” şeklinde isimlendirilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik Cronbach’s Alpha katsayısının 0,949 çok yüksek şekilde bulunduğu belirtilmiştir. Likert yöntemiyle hazırlanan ölçekte cevap seçenekleri “Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılmıyorum, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum” şeklindedir.

3.4. Verilerinin Analizi

Bu araştırmada; uygulanan anketle ilgili etik izin İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 01.12.2021 tarihli ve 2021/12 sayılı kararıyla alınmıştır. Anketlerden elde edilen verilere, SPSS istatistik programı aracılığıyla araştırmayla ilgili analizler uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Bu kısımda anket yöntemi ile elde edilen verilerden yararlanılarak gerçekleştirilen; güvenilirlik analizi, doğrulayıcı faktör analizi, demografik bulgular, t-testi, one way anova analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizlerine yer verilmiştir.

4.1. Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik analizinin sonuçları Cronbach’s Alpha Katsayısı ile belirlenmektedir. Bu değer 0,4'den küçük olduğunda ölçek güvenilir değildir, 0,4-0,6 arasında olursa ölçek düşük güvenilirliktedir, 0,6-0,8 arasında olursa ölçek oldukça güvenilir ve 0,8-1 arasında olursa ölçek yüksek derecede güvenilir yorumu yapılmaktadır.

Tablo-1 Araştırma Ölçeklerinin Güvenilirlik Analizi Cronbach Alfa Değerleri

Ölçek	Boyut	Boyut Güvenilirlik	Ölçek Güvenilirlik
İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performansı	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetimsel Önlem ve Tedbirler	0,871	0,806
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	0,839	
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	0,691	
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	0,817	
	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	0,844	
COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi	Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi	0,901	0,901

Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda iş sağlığı ve güvenliği ölçeği boyutlarından, İş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetimsel önlem ve tedbirler($\alpha=0,871$), “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması” ($\alpha=0,839$), “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri” ($\alpha=0,691$), “İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları” ($\alpha=0,817$), “İş Sağlığı, Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim” ($\alpha=0,844$) boyutu ve “Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi” ölçeği için hesaplanan güvenilirlik katsayısının oldukça yüksek ($\alpha=0,901$) olduğu tespit edilmiştir. Hesaplanan bu sonuçlara göre ölçeklerin ve ölçeklere ait boyutların güveniliridir.

4.2. Demografik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde yapılan anket çalışmasından elde edilen demografik veriler özetlenerek tablo halinde sunulmuştur. Hazırlanan özet tabloda cinsiyet, yaş, çalışma süresi ve eğitim durumu değişkenlerinin dağılımları frekans ve yüzde olarak verilmiştir.

Tablo-2 Demografik Bulgular için Frekans Tablosu

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	270	56,7%
	Kadın	206	43,3%
Yaş	20-30 Yaş	60	12,6%
	31-40 Yaş	170	35,7%
	41-50 Yaş	176	37,0%
	50 Yaş Üzeri	70	14,7%
Çalışma	1-10 Yıl	125	26,3%
	11-20 Yıl	125	26,3%
	21-30 Yıl	135	28,4%
	31-40 Yıl	51	10,7%
	41-50 Yıl	40	8,4%
Eğitim	İlköğretim	30	6,3%
	Ön Lisans	65	13,7%
	Lisans	337	70,8%
	Lisans Üstü	44	9,2%

Yapılan anketler sonucunda katılımcıların 270'inin (%56,7) erkek ve 206'sının (%43,3) kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların 60'ının (%12,6) 20-30 yaş, 170'inin (%35,7) 31-40 yaş, 176'sının (%37,0) 41-50 yaş ve 70'inin (%14,7) 50 yaş üzerinde olduğu gözlenmiştir. Ayrıca 125 kişinin (%26,3) 1-10 yıl, 125 kişinin (%26,3) 11-20 yıl, 135 kişinin (%28,4) 21-30 yıl, 51 kişinin (%10,7) 31-40 yıl ve 40 kişinin (%8,4) 41-50 yıl arasında çalışma süresinin olduğu görülmektedir. 30 kişinin (%6,3) ilköğretim, 65 kişinin (%13,7) ön lisans, 337 kişinin (%70,8) lisans ve 44 kişinin lisansüstü (%9,2) seviyesinde eğitim aldığı tespit edilmiştir.

4.3. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi kapsamında, araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkilerin yönü ve büyüklüğü belirlenirken korelasyon katsayısından yararlanılmaktadır. Dolayısıyla değişkenler arası ilişkide; bulunan katsayının değeri -1'e doğru yaklaştıkça negatif yönlü güçlü ilişki, +1'e doğru yaklaştıkça pozitif güçlü ilişki ve 0'a doğru yaklaştıkça da değişkenler arasındaki ilişkisizlik olduğu kararı verilmektedir.

Tablo-3 Korelasyon Analizi

	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetmelik Önlem ve Tedbirler	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi
İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetmelik Önlem ve Tedbirler	1					
Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	,022	1				
Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	,034	,031	1			
İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	-,251**	,014	-,067	1		
İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	,062	,008	,046	,014	1	
Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi	,015	,148**	-,055	,012	,008	1

covid-19 pandemisinin işletmelerin iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve yaşam kalitesine üzerine etkileri korelasyon analizi yardımıyla test edilmiştir. Korelasyon analizi sonucunda elde edilen değerler incelendiğinde "İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetmelik Önlem ve Tedbirler ile "İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları"" ($r=-0,251$); "İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim" ile "Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi" ($r=-0,258$) arasında negatif yönlü ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak korelasyon katsayıları incelendiğinde değişkenler arasında ilişkilerin mevcudiyeti görülmektedir. Bu bağlamda araştırma değişkenlerinin bir birini hangi oranda etkilediklerini tespit edebilmek için regresyon analizi aşamasına geçilmiştir.

4.4. Regresyon Analizi

Regresyon analizi için bağımlı değişkenin/lerin bağımsız değişken/ler üzerindeki etkisini ölçmek için regresyon denklemi oluşturulmaktadır. Regresyon denklemi; $Y = \beta_0 + \beta_1 X_i + \epsilon_i$ şeklinde ifade edilmektedir ve Y bağımlı değişken, X_i i. bağımsız değişken, β_i i. bağımsız değişkene için katsayı, ϵ_i ise i. bağımlı değişkene için hata terimlerini ve β_0 sabit katsayı değerini temsil etmektedir.

4.3.5. Covid-19 Pandemisinin, İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Üzerindeki Etkisi İçin Regresyon Analizi

Tablo-4 Covid-19 Pandemisinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Tablosu

	Covid-19 Pandemisi			Model Anlamlılığı (sig.)	Açıklama Yüzdesi (r ²)
	β_0	β_1	P değeri		
İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetimsel Önlem ve Tedbirler	3,422	0,014	0,739	0,0739	0,015
Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	2,443	0,244	0,001	0,000	0,000
Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	2,638	-0,137	0,043	0,035	0,125
İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	3,484	0,010	0,802	0,802	0,012
İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	2,542	-0,159	0,000	0,000	0,348

H1: Covid-19 yaşam kalitesini ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) etkiler.

Tablo-5 Covid-19’un yaşam kalitesine etkisi ve İş Sağlığı ve Güvenliği için Regresyon Denklemleri

Regresyon denklemi; $Y = \beta_0 + \beta_1 X_i + \epsilon_i$	Düzeyleler (Y)	İşlem	B0	B1X1
Denklem1	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	=	2,443	+ 0,244 Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi

Regresyon denklemi; $Y = \beta_0 + \beta_1 X_i + \epsilon_i$	Düzeyleler (Y)	İşlem	B0	B1X1
Denklem2	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	=	2,638	- 0,137 Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi

Regresyon denklemi; $Y = \beta_0 + \beta_1 X_i + \epsilon_i$	Düzeyleler (Y)	İşlem	B0	B1X1
Denklem3	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	=	2,542	- 0,159 Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi

Yapılan regresyon analizleri sonucunda; Covid-19’un, yaşam kalitesine ve çalışanların iş sağlığı ve güvenliği kriterleri üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu görülmektedir. Regresyon denkleminde göre Covid-19’un yaşam kalitesine etkisinde meydana gelecek 1 birimlik artışın “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması” üzerinde +0,244 birimlik bir artışa neden olacağı görülmektedir. Yani Covid-19’un yaşam

kalitesine etkisinin çalışanların iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine göre çalışma üzerinde %24,4 oranında bir etkisi vardır.

Diğer yandan Covid-19'un yaşam kalitesine etkisinin "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri" üzerinde negatif bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Regresyon denkleminde göre Covid-19'un yaşam kalitesine etkisinde meydana gelecek 1 birimlik artışın "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri" üzerinde - 0,137 birimlik bir azalışa neden olacağı görülmektedir. Yani Covid-19'un, "Yaşam Kalitesine" "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri" üzerinde %13,7 oranında negatif yönlü bir etkisi vardır.

Analiz sonuçlarına göre, Covid-19'un yaşam kalitesine etkisinin "İş Sağlığı, Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim" üzerinde negatif bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Regresyon denkleminde göre Covid-19'un yaşam kalitesine etkisinde meydana gelecek 1 birimlik artışın "İş Sağlığı, Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim" üzerinde -0,159 birimlik bir azalışa neden olmaktadır. Yani Covid-19'un, "Yaşam Kalitesine", iş sağlığı ve güvenliği konusunda, yönetim ve çalışanlar arasında, iş birliği ve iletişim üzerinde %15,9 oranında negatif yönlü bir etkisi vardır.

4.5. Demografik Özellikler ile Yönetici Tutumu ve Arasındaki İlişki için Farklılık Analizleri

Yapılan analizler ile değişkenler arasında farklılık olup olmadığına p değerine bakarak karar verilmiştir. Yapılan testlerde alpha katsayısı değeri 0,05 olarak belirlenmiştir.

4.5.1. Cinsiyet ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19'un, Yaşam Kalitesine Etkilerine Yönelik Farklılık Analizi

Tablo-6 Cinsiyet ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19'un; Yaşam Kalitesine Etkisine Yönelik T-Testi Bulguları

	Düzeyler	Cinsiyet	N	Ort.	t Değeri	p Değeri	Hipotez
Covid-19 İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performansı	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetimsel Önlem ve Tedbirler	Erkek	270	3,5042	,900	,369	H2a Red
		Kadın	206	3,4302			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	Erkek	270	2,9397	-,560	,575	H2a Red
		Kadın	206	2,9889			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	Erkek	270	2,5605	2,146	,032	H2a Kabul
		Kadın	206	2,4296			
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	Erkek	270	3,5111	-,250	,802	H2a Red
		Kadın	206	3,5301			
	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	Erkek	270	3,5778	,078	,938	H2a Red
		Kadın	206	3,5704			
	Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi	Erkek	270	3,5475	-1,188	,236	H2a Red
		Kadın	206	3,6545			

H2a: Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri ("iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler", "iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması", "çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri", "iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları", "iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim") arasındaki ilişkide, cinsiyet açısından katılımcılar arasında fark vardır.

Cinsiyet ile "Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi" ve "İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları" arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığı t testi ile incelenmiştir. Uygulanan testten elde edilen sonuçlar incelendiğinde "İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetimsel Önlem ve Tedbirler" (p=0,369), "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması" (p=0,575), "İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları" (p=0,802), "İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim, Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim" (p=0,938)

ve “Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi” ($p=0,225$) boyutları için H2 hipotezinin desteklenmediği başka bir ifadeyle cinsiyete göre istatistiksel açıdan farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$). Ancak çalışanların “İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri” ($p=0,032$) etkeni için H2 hipotezinin desteklendiği yani cinsiyete göre istatistiksel açıdan farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$).

4.5.2. Yaş ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19’un, Yaşam Kalitesine Etkilerine Yönelik Farklılık Analizi

Tablo-7 Yaş ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19’un; Yaşam Kalitesine Etkisine Yönelik T-Testi Bulguları

	Düzeyler	Yaş	N	Ort.	f Değeri	p Değeri	Hipotez
İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performansı	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetmelik ve Tedbirler	20-30 Yaş	60	3,3438	1,852	,137	H2b Red
		31-40 Yaş	170	3,3853			
		41-50 Yaş	176	3,5710			
		50 Yaş Üzeri	70	3,5446			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	20-30 Yaş	60	3,0357	,560	,642	H2b Red
		31-40 Yaş	170	2,9143			
		41-50 Yaş	176	2,9399			
		50 Yaş Üzeri	70	3,0633			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	20-30 Yaş	60	2,5806	1,519	,209	H2b Red
		31-40 Yaş	170	2,4284			
		41-50 Yaş	176	2,5625			
		50 Yaş Üzeri	70	2,4738			
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	20-30 Yaş	60	3,6700	1,219	,302	H2b Red
		31-40 Yaş	170	3,5529			
		41-50 Yaş	176	3,4636			
		50 Yaş Üzeri	70	3,4486			
İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	20-30 Yaş	60	3,6167	1,033	,378	H2b Red	
	31-40 Yaş	170	3,6029				
	41-50 Yaş	176	3,6122				
	50 Yaş Üzeri	70	3,3750				
COVID-19	Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi	20-30 Yaş	60	3,2417	3,907	,009	H2b Kabul
		31-40 Yaş	170	3,7029			
		41-50 Yaş	176	3,6525			
		50 Yaş Üzeri	70	3,4833			

H2b: Yaş ile Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) arasındaki ilişkide, yaş açısından katılımcılar arasında fark vardır.

Yaş ile “Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi” ve “İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları” arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığı f testi ile incelenmiştir. Uygulanan testten elde edilen sonuçlar incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetmelik ve tedbirler ($p=0,137$), “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması” ($p=0,642$), “İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları” ($p=0,302$), “İş Sağlığı, Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim” ($p=0,378$) ve “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri” ($p=0,209$) boyutları için H2 hipotezinin desteklenmediği başka bir ifadeyle yaşa göre istatistiksel açıdan farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$). Ancak “Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi” ($p=0,009$) etkeni için H2 hipotezinin desteklendiği yani yaşa göre istatistiksel açıdan farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$).

4.5.3. Çalışma Süresi ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19'un, Yaşam Kalitesine Etkilerine Yönelik Farklılık Analizi

Tablo-8 Çalışma Süresi ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19'un; Yaşam Kalitesine Etkisine Yönelik T-Testi Bulguları

	Düzeyler	Çalışma Süresi	N	Ort.	f Değeri	p Değeri	Hipotez
İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performansı	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetmelik ve Tedbirler	1-10 Yıl	125	3,5700	,935	,444	H2c Red
		11-20 Yıl	125	3,4010			
		21-30 Yıl	135	3,4009			
		31-40 Yıl	51	3,5368			
		41-50 Yıl	40	3,5469			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	1-10 Yıl	125	2,9657	,572	,683	H2c Red
		11-20 Yıl	125	3,0194			
		21-30 Yıl	135	2,8624			
		31-40 Yıl	51	3,0140			
		41-50 Yıl	40	3,0286			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	1-10 Yıl	125	2,4840	,539	,707	H2c Red
		11-20 Yıl	125	2,5187			
		21-30 Yıl	135	2,4580			
		31-40 Yıl	51	2,6046			
		41-50 Yıl	40	2,5458			
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	1-10 Yıl	125	3,4928	,212	,932	H2c Red
		11-20 Yıl	125	3,5728			
		21-30 Yıl	135	3,5022			
		31-40 Yıl	51	3,4824			
		41-50 Yıl	40	3,5400			
İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	1-10 Yıl	125	3,5480	,128	,972	H2c Red	
	11-20 Yıl	125	3,5600				
	21-30 Yıl	135	3,6093				
	31-40 Yıl	51	3,6275				
	41-50 Yıl	40	3,5188				
Covid-19	Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi	1-10 Yıl	125	3,5400	,217	,929	H2c Red
		11-20 Yıl	125	3,5933			
		21-30 Yıl	135	3,5963			
		31-40 Yıl	51	3,6732			
		41-50 Yıl	40	3,6542			

H2c: Çalışma Süresi ile Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri ("iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler", "iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması", "çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri", "iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları", "iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim") arasındaki ilişkide, çalışma süresi açısından katılımcılar arasında fark vardır.

Çalışma Süresi ile "Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi" ve "İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları" arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığı f testi ile incelenmiştir. Uygulanan testten elde edilen sonuçlar incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetmelik ve tedbirler (p=0,444), "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması" (p=0,683), "İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları" (p=0,707), "İş Sağlığı, Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim" (p=0,932), "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri" (p=0,972) ve "Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi" (p=0,929) boyutları için H2 hipotezinin desteklenmediği başka bir ifadeyle çalışma süresine göre istatistiksel açıdan farklılık göstermediği saptanmıştır (p>0,05).

4.5.4. Eğitim Durumu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19'un, Yaşam Kalitesine Etkilerine Yönelik Farklılık Analizi

Tablo-9 Eğitim Durumu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Covid-19'un; Yaşam Kalitesine Etkisine Yönelik T-Testi Bulguları

	Düzeyler	Yaş	N	Ort.	f Değeri	p Değeri	Hipotez
İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performansı	İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetmelik ve Tedbirler	İlköğretim	30	3,4833	,851	,467	H2d Red
		Ön Lisans	65	3,5808			
		Lisans	337	3,4722			
		Lisans Üstü	44	3,3040			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması	İlköğretim	30	2,9857	,543	,653	H2d Red
		Ön Lisans	65	3,0835			
		Lisans	337	2,9479			
		Lisans Üstü	44	2,8636			
	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri	İlköğretim	30	2,6722	1,497	,214	H2d Red
		Ön Lisans	65	2,6077			
		Lisans	337	2,4768			
		Lisans Üstü	44	2,4432			
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları	İlköğretim	30	3,6200	,270	,847	H2d Red
		Ön Lisans	65	3,4738			
		Lisans	337	3,5252			
		Lisans Üstü	44	3,4727			
İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim	İlköğretim	30	3,4917	,870	,456	H2d Red	
	Ön Lisans	65	3,5462				
	Lisans	337	3,6150				
	Lisans Üstü	44	3,3636				
COVID-19	Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi	İlköğretim	30	3,2056	1,828	,014	H2d Kabul
		Ön Lisans	65	3,5615			
		Lisans	337	3,6355			
		Lisans Üstü	44	3,5871			

H2d: Eğitim Durumu ile Covid-19 yaşam kalitesi ve iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri (“iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak önlemler”, “iş sağlığı ve güvenliği kriterlerine uygun davranması”, “çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri”, “iş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamaları”, “iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim”) arasındaki ilişkide, eğitim durumu açısından katılımcılar arasında fark vardır.

Eğitim Durumu ile “Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi” ve “İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları” arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığı f testi ile incelenmiştir. Uygulanan testten elde edilen sonuçlar incelendiğinde, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yönetmelik ve tedbirler ($p=0,467$), “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kriterlerine Göre Çalışması” ($p=0,653$), “İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları” ($p=0,214$), “İş Sağlığı, Güvenliği Konusunda Yönetim ve Çalışanlar Arasında İş Birliği ve İletişim” ($p=0,847$) ve “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Farkındalık ve Bilinç Düzeyleri” ($p=0,456$) boyutları için H2 hipotezinin desteklenmediği başka bir ifadeyle eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$). Ancak “Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi” ($p=0,014$) etkeni için H2 hipotezinin desteklendiği yani eğitim durumuna göre istatistiksel açıdan farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$). “Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi” için ortalamalar incelendiğinde ilköğretim düzeyine eğitim almış kişilerin diğer düzeyde eğitim almış bireylere göre daha az etkilendiği tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu kısımda, anova analizi, korelasyon analizi ve regresyon analiz sonuçlarına ve literatürde yer alan araştırma sonuçları ile ilgili karşılaştırmalara yer verilmiştir.

Pandemi süreci beraberinde sokağa çıkma yasağını, kısıtlamaları ve dönüşümlü çalışmayı da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte çalışan bireyler uzaktan (evden) çalışmıştır. Ayrıca iş toplantıları, mülakat, seminer,

kişisel görüşmeler ve hatta nişan gibi birçok toplu eylemi toplu görüşme programları yardımıyla internet üzerinden gerçekleştirmiştir. Bu nedenle bireyler iş ortamlarından, haliyle iş ortamındaki tehlikelerden uzaklaşmışlardır. Ancak bu durum bireylerin iş güvenliği konusunda farkındalığın ve bilinçli davranışlarında azalmasına neden olmuştur. İş ortamındaki düzen ve sürekliliğinde meydana gelen esneklikler bu iş güvenliği sağlığı alanında da etkisini göstermiş ve farkındalığı da azaltmıştır. Ayrıca çalışanların birbirleri ile iletişimi de minimal düzeye indirilmeye çalışıldığı için çalışanlar arasındaki iş birliği ve iletişimde Pandemi sürecinde olumsuz etkilenmiştir. Çalışanların Covid-19 pandemisi sürecinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve bilinç düzeyleri için ortalamalar incelendiğinde erkeklerin farkındalığının kadınlara oranlara daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mutaf vd., (2021:82) ise yaptıkları araştırmada tersine; cinsiyet faktörünün Covid-19 algısı, iş stresi ve yaşam doyumu üzerinde etkisinin olduğu, erkeklerde Covid-19 algısının, kadınlara göre daha da düşük olduğu belirtilmiştir.

“Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi” için ortalamalar incelendiğinde 20-30 yaş arasında olanlar ve 50 yaş üzerinde olanların diğer yaş gruplarına göre daha az etkilendiği görülmektedir. Covid-19 pandemisi sürecinden en çok etkilenen kişilerin aktif çalışanlar olduğu söylenebilir. Genellikle iş bulma problemi yaşayanlardan oluşan 20-30 yaş arasında olan bireyler ve emekliliği söz konusu olan 50-60 yaş üzerindeki bireylerin pandemi sürecinde, dışarı çıkma yasakları ve hastalıklardan daha az etkilendikleri ifade edilebilir. Buna karşılık aktif çalışma hayatına yeni başlayan ve emeklilik dönemine yaklaşmayan 30-50 yaş arasında olan bireyler iş hayatına katılmaları dolayısıyla Pandemi sürecinde daha fazla risk taşıdıkları söylenebilir. Yapılan analizler sonucunda katılımcılar açısından Covid-19’un yaşam kalitesine etkisinin, yaş arttıkça, artış gösterdiği tespit edilmiştir. Literatürde bulunan Gencer’in yaptığı çalışmada ise (2020: 1169) çalışmada yaş arttıkça koronavirüs fobisinin azaldığı yönündedir. Ayrıca, Erşan vd. (2013: 118) yaptıkları araştırmada ise Covid-19 fobisi, yaşam doyumu ve iş stresi değişkenleri ile yaş faktörü arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda, katılımcılar arasında çalışma süresi ile “Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi” ve “İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları” arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamıştır. Buna karşılık Dikmen , (1995: 136) çalışmasında ise Covid-19 pandemisi ve İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları açısından, bireyin çalışma süresi ve iş doyumu arasında etkileşim olacağı veya olmayacağı gibi kesin sonuca varılamayacağı belirtilmiştir.

Pandemi sürecinde yeni iş imkanları, işten çıkarma oranlarındaki artış, kazancın düşmesinden kaynaklı iflas ve yaşanan mali sıkıntılar düşünüldüğünde ilköğretim düzeyinde eğitim almış kişilerin bu olaylardan nispeten daha az etkilendikleri görülmektedir. İlköğretim mezunlarının yoğunluklu olarak çalıştıkları alan ve sektörlerin bu kişilerin Pandemi döneminden nispeten daha az etkilenmelerinde önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Ayrıca bu çalışmada, “Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi” için ortalamalar incelendiğinde ilköğretim düzeyinde eğitim alan katılımcıların farklı düzeyde eğitim alan bireylere göre daha az etkilendiği tespit edilmiştir. Özdemir’in (2021: 1302) araştırmasına göre, çalışanların yaşam doyumu, sorumluluk alma durumu ve teknik becerilerinin; eğitim durumuna göre farklılık göstermediği, ancak kişilik becerilerin eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Das ve Baruah’ın (2013: 10-12) yaptıkları araştırmada ise eğitim, gelişim, terfi, ödemeler, ödüller, kararlara katılım, büyüme fırsatı, iş hayatı, yaşam dengesi, iş güvenliği faktörlerinin; çalışan tatminini ve yaşam kalitesini etkilediği belirtilmiştir.

6. ÖNERİLER

- Kuruluşların iş sağlığı ve güvenliği konusunda sürekli iyileştirme çabası içinde olmaları, tüm çalışanları desteklemek için daha kapsayıcı ve farklılaştırılmış bir yönetim yaklaşımı benimsemeleri ve çalışanların farklı ihtiyaçlarını daha iyi dengelemek için dikkate almaları; çalışanların yaşam doyumu üzerinde olumlu etkilere neden olabilir.
- Covid-19, küresel olarak özellikle yaşlı kesimler için benzeri görülmemiş bir zorluk yaratmış, sokağa çıkma yasakları, virüsün etkilerinin devam etmesi nedeniyle uzayan tecrit, çeşitli düzeylerde bireyleri olumsuz olarak etkilemiştir. Bu kapsamda işletmelerin özellikle meydana gelen zorunlu kısıtlamaların oluşturduğu olumsuzlukların tecrübeli fakat 40 yaş üstü çalışanlar üzerindeki etkisini en az seviyeye çekecek uygulamaları geliştirmesi çalışanların motivasyonu ve verimliliği açısından yararlı olabilecektir.
- Covid-19’un neden olduğu belirsizlik koşullarında, kuruluşların hem çalışma biçimindeki hem de işyerindeki radikal değişiklik nedeniyle potansiyel riskleri ve sorunları önceden tahmin etmeleri ve tespit

etmeleri, işçilere sürekli ve çeşitlendirilmiş desteği garanti ederek, onlara sürekli ve çeşitli destek sağlamaları gerekmektedir.

- Son zamanlardaki Covid-19 salgını ve ilgili sosyal mesafe önlemleri, dünya çapındaki istihdam koşullarını önemli ölçüde değiştirmiştir. Gelişmiş ekonomilerde, hem kamu hem de özel kurum ve kuruluşlardan, yeni örgütsel çalışma modelleri ve insan kaynakları yönetimi üzerinde düşünceleri yaralı olabilecektir.
- İş yükü ve sosyal izolasyon, algılanan örgütsel destek ve öz yeterlilik, gelecek vizyonu ve örgütsel değişime bağlılık, iş tatmini ve algılanan stresin potansiyel aracı rolünü dikkate alarak, pandemi sırasında çalışanların yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik uygulamaların yapılmasının önemli faydaları olabilecektir.
- Yaşam kalitesi, iş içindeki ve dışındaki kişiler arası ilişkilerle bağlantılıdır ve işyerinde stresi yönetmek için çok önemli kaynaklar olarak kabul edilebilir. Salgının yayılmasını önleyecek, uzaktan ve evden çalışma biçimindeki radikal değişiklikleri gerçekleştirecek, davranış ve yaşam tarzlarını değiştirmeye yönelik uygulamaların başlatılması bireylerin yaşam kalitesi algısını olumlu yönde etkileyebilecektir.
- Pandemi, olağan çalışma koşullarının hızlı bir şekilde yeniden yapılandırılmasına ve geleneksel iş-yaşam sınırlarının aşılmasına doğru iterek, iş ve organizasyonel süreç ve uygulamalardaki değişime yöneltmiştir. Bu gelişmeler bağlı olarak alternatif yönetim modellerinin, uzaktan çalışma politikalarının azlığı göz önüne alındığında, kuruluşları ve çalışanları bu geçişi yönetmeye hazırlıksız yakalamış olup, uzaktan çalışma, virüsten korunma, etkili tedavi, psikolojik destekler vb. konularında kısa-orta-uzun vadeli çözüme çözümlerin oluşturulması gerekmektedir.
- Daha sonra yapılacak olan araştırmalarda konu kapsamı genişletilerek; çalışma motivasyonu, inovasyon, kurumsallaşma vb., konular çalışma alanına dahil edilebilir, ayrıca uygulama alanı genişletilerek farklı sektörlerde, farklı bölgelerde, ülke çapında veya farklı ülkelerde yapılarak alana önemli katkılar sunulabilir.

KAYNAKLAR

- Akkaya, M. A. (2017). *Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi ve Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Durum Değerlendirmesi*. Türk Kütüphaneciliği, 31(4), 501-519.
- Akpınar, T. (2018). *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Arseven, F. (2004). Yeni İş Kanununun İş Sağlığı ve Güvenliği Yaklaşımı. *TİSK İşveren Dergisi*, 42(7), 15-20.
- Arslan, S. (2014). İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Göre İşverenin Genel Yükümlülükleri. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 767-808.
- Aydın, U., Karaca, N., Özgüler, V., Karaca, E., Yücesoy, Y., ve Demir, M. (2013). *İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Rolü*. Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası, 27(4), 28-29.
- Baker, D. M. (2015). Tourism and the Health Effects of Infectious Diseases: Are There Potential Risks for Tourists?. *International Journal of Safety and Security in Tourism and Hospitality*, (12), 1-18.
- Balkır, Z. G. (2012). İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Korunması: İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 56-91.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage Publications.
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., and Rubin, G. J. (2020). The Psychological Impact of Quarantine and How to Reduce it: Rapid Review of the Evidence. *The Lancet*, 395(10227), 912-920.
- Carlsson-Szlezak, P., Reeves, M., and Swartz, P. (2020). *Understanding the Economic Shock of Coronavirus*. Harvard Business Review.
- Çelik, N. Caniklioğlu, N. ve Canbolat, T. (2019). *İş Hukuku Dersleri*. 32. Bası, İstanbul: Beta Yayınları.
- Das, B. L., & Baruah, M. (2013). Employee retention: A review of literature. *Journal of Business and Management*, 14(2), 8-16. <https://doi.org/10.9790/487X-14208>.

- Demircioğlu, M., ve Centel, T. (2010). *İş Hukuku*. 14. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Dikmen, A. A. (1995). İş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50(03). 115-140.
- DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) *Anayasası* (2011), 110 <http://www.who.int/entity/governance/eb/constitution/en/index.html>, (Erişim Tarihi: 24.01.2011).
- Erşan, E. E., Yıldırım, G., Doğan, O., & Doğan, S. (2013). Sağlık çalışanlarının iş doyumunu ve algılanan iş stresi ile aralarındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 115-121.
- Eskici, G. (2020). Covid-19 Karantinası: Beslenme, Ağırlık Kontrolü ve Bağışıklığa Yönelik Öneriler Gündem: Karantinada Ramazan Ayı Beslenme Önerileri. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, *Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1-9.
- Eyrenci, Ö., Taşkent, S., ve Ulucan, D. (2019). *Bireysel İş Hukuku*. 9. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Freund, C., and Garcia Mora, A. (2020). Keeping the Lights on: Supporting Firms and Preserving Jobs Crisis Through Recovery. *Blog post*, April, 30.
- Gencer, N. 2020, Pandemi Sürecinde Bireylerin Koronavirüs (Covid-19) Korkusu: Çorum Örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (4), 1153-1173.
- Güler, M., Derin, K. H., ve Şahin, L. (2018). İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü ve Eğitimi İlişkisi. *İş ve Hayat*, 4(8), 311-348.
- ILO, (2020). Safe Return to Work: Ten Action Points. Safe Return to Work: Guide for Employers on COVID-19 Prevention. *Morillons: International Labour Organization*, 1-5.
- ILO, (2020a). COVID-19 Pandemic. https://www.ilo.org/global/abouttheilo/newsroom/news/WCMS_738742/lang--en/index.htm (Erişim Tarihi: 24 Kasım 2020).
- ILO, (2020b). Which Policies Can Help Small Businesses Withstand COVID-19. 24 Kasım 2020, <https://iloblog.org/2020/04/16/which-policies-can-help-small-businesses-withstand-covid-19/>(Erişim Tarihi: 24 Kasım 2020).
- Karaahmetoğlu, A. (2019). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Bağlamında Soma Madenlerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 76, 89-128.
- Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L., and Sani, G. (2020). Danger in Danger: Interpersonal Violence During COVID-19 Quarantine. *Psychiatry Research*, 289, 113046.
- Min, J. C., Kung, H. H., and Liu, H. H. (2010). Interventions Affecting Air Transport Passenger Demand in Taiwan. *African Journal of Business Management*, 4 (10), 2121- 2131.
- Mutaf, M., Tantan, E., ve Tepe, S. (2021). Covid-19 Çalışma Ortamının Çalışanların İş Stresi ve Yaşam Kalitesine Etkisi. Editörler: Uçan, R. Özay, M. E. Tepe, S. Çalış, S. Çabuk, A. Altınten, B. Oralı, T., Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Öğrenci Kongresi, 3-4 Nisan 2021 Bildiri Kitabı, Üsküdar Üniversitesi Yayınları No: 41, 78-85.
- Oğan, H. (2014). *Sağlık Çalışanları İçin İşçi Sağlığı ve Güvenliği*. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Özdemir, M. A. (2020). Covid-19 Salgını Sonrası Alınan Önlemlerle Turizm: Muhtemel Senaryolar. *Journal of Recreation and Tourism Research/JRTR*, 7(2), 223-224.
- Özdemir, T. (2021). Yöneticilerin Yönetmeliklerinin Çalışanların Yaşam Doyumları Üzerine Etkisi: İlköğretim Öğretmenleri Üzerinde Bir İnceleme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 1288-1305.
- Repišti, S., Jovanović, N., Kuzman, M. R., Medved, S., Jerotić, S., Ribić, E., ... & Russo, M. (2020). How to Measure the Impact of the COVID-19 Pandemic on Quality of Life: COV19-QoL-The Development, Reliability and Validity of a New Scale. *Global Psychiatry*, 3(2), 201-210. <https://doi.org/10.2478/gp-2020-0016>
- Sümen, A., & Adibelli, D. (2021). Adaptation of the COV19-QoL Scale to Turkish Culture: Its Psychometric Properties in Diagnosed and Undiagnosed Individuals. *Death Studies*. <https://doi.org/10.1080/07481187.2021.1925376>

- Sümer, H. H. (2018). *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Süzek, S. (2000). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Konusunda Somut Çözüm Önerileri. Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan, Ankara: *Çözüm Önerileri*, 305 – 324.
- Süzek, S. (2018). *İş Hukuku*. 18. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Şahin, Z. (2021). Entelektüel Sermayenin İşletmelerin Verimliliğine Etkilerine Yönelik Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 1457-1479.
- Şen, M. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Dayanakları. *Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 117-142.
- Şimşek, M. Ş. ve Çelik, A. (2018). *İşletme Bilimine Giriş*. 25. Baskı, Konya: Eğitim Yayınevi, 5-344.
- Tatlı, H. S., Eğitmiş, A. M., ve Zümürüt, M. Z. (2021). İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının İş Doyumuna Etkisi: Çalışma Yaşamı Kalitesinin Aracılık Rolü. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18, 1256-1284.
- Tiryaki, D. (2011). *İş Sağlığı ve Güvenliğindeki Gelişmeler: Altınova Tersaneleri Çalışanlarının Farkındalıklarının Değerlendirilmesi*. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Tuna, A. A., ve Çelen, O. (2020). İşletmelerin İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları Üzerinde COVID-19 Pandemisinin Etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2710-2759.
- Üngüren, E., ve Koç, T. S. (2015). İş sağlığı ve güvenliği Uygulamaları Performans Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5(2), 124-144.
- Üstün, Ç., ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 25, 142-153.
- Van Hoek, A. J., Underwood, A., Jit, M., Miller, E., and Edmunds, W. J. (2011). The Impact of Pandemic Influenza H1N1 on Health-related Quality of Life: A Prospective Population-based Study. *Public Library of Science*, 6(3), e17030.
- Vu, T., and De Cieri, H. (2015). Conceptual Foundations of Safety Culture and Safety Climate Measurement: A Snapshot Review. Melbourne, Australia: Institute for Safety, Compensation and Recovery Research (ISCRR), Australia: Monash University, 1-36.
- Xiao, C. (2020). A Novel Approach of Consultation on 2019 Novel Coronavirus (COVID-19)-Related Psychological and Mental Problems: Structured Letter Therapy. *Psychiatry Investigation*, 17(2), 175-186.
- Xiao, H., Zhang, Y., Kong, D., Li, S., ve Yang, N. (2020). Social Capital and Sleep Quality in Individuals Who Self-Isolated for 14 Days During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in January 2020 in China. *Medical Science Monitor: International Medical Journal of Experimental and Clinical Research*, 26, e923921- e923921-1- e923921-8).
- Yenisarı, B., Mestav, B., ve Öztürk, Ö. F. (2019). Üniversite Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Konusundaki Bilinç Düzeylerinin Araştırılması. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 339-355.